

"שביל המעיינות" בהרי יהודה

טיול קיץ קצר ברגל וטבילה קלה בסופו

כן, יש חיה כזאת. קשה לטייל בחום הקיץ; קשה יותר להשביע את רצונם של המבקשים "מסלול טיול עם מים, עם מעט אנשים ולא רחוק". הבקשות האלה וידיעה לא נעימה שקראתי באתר האינטרנט ממש בימים האלה, המספרת שעומדים לסלול כביש או כבישים שיהרסו את מארג החקלאות והמעיינות המיוחד שבהרי יהודה והסיכוי שהאזור יומלץ בידי אונסק"ו כאתר מורשת, המריצו אותי לספר על "ציר" או "שביל המעיינות" בהרי יהודה. ובל יטעה השם, יש גם "שביל המעיינות" בערבה ובמקומות נוספים בארץ. היום אנחנו בהרי יהודה. לאחרונה נערכו כמה שינויי סימון בשביל המדובר החופף גם לקטע מ"שביל ישראל", ואפשר להוסיף מעיין שברכתו הקטנה מלאה בימים אלה מים צוננים ומאפשרת טבילה מרעננת בסופו של יום טיול.

מה הם המעיינות ומי בנה את הבריכות אשר לידם

בהרי יהודה יש מאות נביעות, בהן כאלה שנרתמו כבר בעבר הרחוק לשירות בני האדם, שזיהו מים בין השכבות, פרצו נקבה, בנו לעתים חדר איגום והזרימו את המים להשקיית חלקות חקלאיות. גודל השטח המעובד שלחין היה כגודל ספיקת מי המעיין. חלק מהמעיינות האלה שימשו גם את הערבים, ורובם הוזנחו אחרי מלחמת העצמאות. מי שחקר את התופעה הזאת לפני שנים היה ד"ר צבי רון, ובעקבות פרסומיו המשיכו בסקר ובטיולים לפינות החמד האלה. לצד בריכות ומעיינות ששוקמו בידי גופים ציבוריים כמו קק"ל, עסקו בשנים האחרונות גם צעירים רבים בשיפוץ בריכות עתיקות וישנות, בניקוי נקבות המים ובשיפור הנוף ליד מעיינות אחדים בהרי יהודה ובאזורים אחרים בארץ. חלק מעבודתם נשמרה וחלקה נהרסה כתוצאה מהזנחה, לעתים בידי תושבי יישוב זה או אחר שחששו מרגל זרה באדמתם או בגבולה.

מידע מעודכן
בסוף חודש יולי, ממש עם רדת דברים האלה לדפוס, היו עדיין מים בבריכות שנזכיר במסלול הטיול.

למי שאינו מכיר את בריכות המעיין הקטנות, שלא יפתח ציפיות למסלול שחייה אולימפי. גודל הבריכה הוא כשניים-ארבעה מ' לאורך ולרוחב, הן אינן עמוקות, ועם זאת הן מבוקשות מאוד בקרב מטיילים ביום שרב.

"שביל ישראל" להולכים מדרום לצפון המסומן מחורבת סעדים חופף לשביל המסומן בירוק, שהיה מסומן כאן לפניו. עד לפי זמן לא רב עבר השביל מחורבת סעדים לעינות עוזי, ומעט אחרי הנביעות האלה ירד בירידה תלולה מאוד לכיוון מושב אבן ספיר והמשיך משם לעין חנדק, שהיה אחד המעיינות היפים שנובע ברוב

מבט למושב אבן ספיר מהשביל. באופן נראה תל צובא.

עין תמר, פינה יפה ומטופחת

ואת השנייה להחנות בקצה התחתון שלו. הקצה העליון של השביל הוא ליד חורבת סעדים, ואילו הקצה התחתון הוא על כביש הגישה למושב אבן ספיר.

הגישה הקרובה ביותר היא לירושלמים ולבני סביבתם. מגיעים לקריית יובל ונוסעים לפי השילוט "כאילו" לבית החולים הדסה. מדלגים על הכניסה, ומיד פוגשים בכביש הגישה למושב אבן ספיר. נוסעים בו כ-500 מ' ועוצרים ליד שילוט המפנה לחניה של עין חנדק. משאירים העפר המסומנת באדום היוצאת מכאן בכביש לאבן ספיר ונוסעים בה כשלושה ק"מ עד לצומת שליד חורבת סעדים. פונים שמאלה ואחרי כמה עשרות מטרים, ממזרח לחורבת סעדים, פוגשים בדרך עפר היורדת שמאלה ושולטים מוצבים עליה. ליד השמורה יש עצי ארז אחדים, נוף שונה מעצי האורן השולטים כאן ביד רמה. אחד השולטים מצביע ל"שביל ישראל" החופף בקטע זה לשביל המסומן בירוק. מוצאים מקום לחנות ומתחילים לרדת בשביל.

מסלול הטיול חורבת סעדים לכביש הגישה למושב אבן ספיר

רכס עמינדב יכול להיות יעד טיול בפני עצמו. אפשר לשוטט בדרכי העפר הרבות שבו, לצפות לנוף ממקומות רבים וגם לסור למעיינות נוספים שיש סיכוי שבימות חורף טוב ממלאים מים את בריכותיהם.

אם הגענו מוקדם ועדיין חמים, אפשר לנפוש מעט בחורבת סעדים, בין עצי חרוב ואלון עתיקים, אשר שרדו כנראה בזכות המבנים אשר לידם, שרידים לחווה ביזנטית ששכנה כאן. שטח השמורה אינו גדול, אך הקרחת במרכז יוצרת חניון נעים בין עצי ענק. באחד משרידי המבנים יש בית בד ושרידי משקוף שהיה מוטל בין החורבות. הכתובת שעליו - "גם זה המוסד

של הכומר", שבמרכזה עיגול שבו היה צלב - מספרת על מוסד של הכומר מריאנוס. ייתכן שהמשקוף הזה היה חלק מהכניסה לבית הבד או למנזר שעמד במקום. במקום יש גם שרידים של מסגד ששמו שיח' אחמד. בולט בשמורה עץ חרוב עתיק עם גזע גדול ומפוצל כיאה לעץ בא בימים. ליד השמורה נמצאים גם שני מעיינות, עין סעדים ועין שלמון, להם נניח היום.

אנחנו מתחילים ללכת ברגל בסביבות השעה 16:00. כבר בתחילת הירידה בשביל יש מדרגת סלע, סימן לבאות. אם כי השביל מסומן, עולים ממנו מדי פעם שבילונים לפתחי מערות וטרסות, ומהם יש תמיד ירידה חזרה לשביל המסומן. הואיל ורוב פתחי המעיינות - פרט לעינות עוזי ועין שריג שעוד נספר עליהם - יבשים, כדאי להישאר על השביל המסומן. פה ושם הוא הולך על קצה טרסה או מדרגת סלע ויש להיזהר. אם כי הילדים מרחפים בקלות על השביל, כדאי במקומות האלה להושיט להם יד.

אחרי הליכה קצרה עוברים ליד עינות עמינדב, שהיום הם רק פתחי מערה. הם נמצאים מימין לשביל ורחוקים כ-150 מ' זה מזה. המים זרמו כאן בנקבה לבריכה העומדת היום ריקה. שנה שחונה! כל הדרך פוגשים בכוכים ובמערות שרואים ודאי עדנה בחורף, כי אז הם מגירים יותר מים. לא נזכיר את כל פתחי המעיינות שחרבו. ניסינו לתור אחר מים בכלום. עלינו, ירדנו ולשווא.

לפני עינות עוזי באה מולנו קבוצה של בני נוער מגוש עציון, עם מדריכות צעירות בראשה. הם באו ממעיין סטף, טיפסו

בעליה התלולה מעין חנדק ולעינות עוזי ונראו רעננים. לדבריהם יש מים בעינות עוזי והם לא טבלו. הבריכה לרשותנו.

אחרי כשעה של הליכה נינוחה אנחנו בעינות עוזי (עין אבו עיז), ליד הבריכה הראשונה שיש בה די מים לרחצה קלה. לפי הקו המראה את גובה המים נראה שהיו יותר, אך לילדים זה מספיק. על שפת הבריכה ישבו אב ושני פעוטות כבני שנתיים וחצי ושנה. הם מאבן ספיר, והוא טיפס אתם בעליה התלולה לכאן כטיול אחר צהריים. לפני שהמשכנו הופיעו שני נערים, התפשטו וקפצו למים.

במרחק דקות אחדות מהבריכה הראשונה נמצאת משמאל לשביל בריכה נוספת. מהרכס העליון ירדה לעינות עוזי חבורת נערים דתיים עם מפת סימון שבילים בידם, וצחקם ליווה אותנו בהמשך הדרך.

דקות אחדות אחרי הבריכה השנייה של עינות עוזי פונה השביל חדות ימינה. כאן ירד השביל הישן בירידה תלולה לעבר אבן ספיר. השינוי שנעשה כאן היטיב עם השביל. אחרי למעלה מ-200 מ' מעינות עוזי אנחנו בעין תמר, אתר חביב שהיה קודם מחוץ ל"שביל ישראל". לפי השלט הניצב במקום שופץ המעיין בידי חברי חוגי הסיור וגופים נוספים, לזכרה של תמר נתן. שולחן פיקניק ניצב כאן, בריכה ריקה, דקל, צל ובסך הכול יופי של מקום, רק חבל שאין בו מים...

אחרי מנוחה קצרה המשכנו מעין תמר עם השביל המתון, התיישרנו מדי פעם

רחצה בעין שריג - צולם עם ערב בסוף חודש יולי השנה

חשוב מאוד:

נקודת מוצא: חורבת סעדים.

נקודת סיום: בכביש הגישה למושב אבן ספיר.

דרגת קושי: קלה לרכב המביא ומחזיר, וקלה עד בינונית לטיול ברגל. קשה למי שיטייל בכיוון ההפוך, כלומר יעלה מכיוון אבן ספיר לשביל המעיינות.

עונה: אם כי המסלול הזה מכוון לימות הקיץ, אפשר לטייל כאן כל השנה. בחורף יש סיכוי ליותר מים בבריכות, אך יש להיזהר מהחלקה בבוץ.

אורך המסלול: פחות משלושה ק"מ ברגל.

משך המסלול: שעתיים-שלוש בהליכה נינוחה, מנוחות וטבילה.

מפה: מפת טיולים וסימון שבילים מספר 9 - מבואות ירושלים ("הפרוזדור") הדפסת 2006.

מים: יש להצטייד בהרבה מי שתייה, בפרט במסלול הקיצי.

אפשר לשמור מסלול טיול זה לימים שבהם יש יותר מים, אבל אז יחסר התענוג לטבול רגליים או יותר במי הבריכות הצוננות.

בזמן כתיבת דברים אלה עדיין לא סומנה הגישה לעין שריג. העלייה הקצרה למעיין תסגיר את מיקומו.

יום שוב לעין שריג. הפעם היו כאן רק שלוש נערות שהתפללו תפילת ערבית ליד המעיין. הן המתינו עד שהרהבנו עוז ונכנסנו למים הקרים, ועד שנסיים לטבול בבריכה, להתז, לצלול ואף לקנח באכילה קלה. אם לא מאוחר שווה בדרך הביתה להתעכב בקפה סטף. נכנסים למגרש החניה הגדול שבשולי הר איתן, העמוס בכלי רכב רבים. מסתבר שמטיילים ומתאמנים בריצה מחנים כאן את מכוניותיהם. תופסים שולחן הצופה לנוף ואוכלים משהו. הנוף משגע. אט אט יורדת החשכה, אורות היישובים בהרי יהודה וירושלים נדלקים ומרגע לרגע משתנה הנוף.

מי שרוצה להרחיב את היריעה ולהוסיף דעת על המעיינות ותרבות השלחין שלידם מוזמן להקדיש עוד כמה שעות למעיינות הסטף. אפשר למצוא חומר רקע באחת מהרשימות הרבות המתפרסמות באינטרנט, להסתכל על הלוחות היפים המוצבים בקפה סטף ולטייל במעיינות ובשטחי השלחין ששם.

על קו גובה והלכנו לקראת עין שריג. בינות לעצים נראתה למטה רחבת החניה, וליד הכביש לאבן ספיר חנה הרכב שלנו. במקום שהשביל מתעקל ימינה ומתחבר לדרך עפר כדי לרדת לרכב פגשנו קבוצת ילדים מטפסת. התנועה הפכה עד מהרה לזרם של ממש, כולל אימהות בהיריון מביתר עילית, ופני כולם לעין שריג. המרחק מהדרך לעין שריג קצר, כמה עשרות מטרים, ולפניו עלייה קצרה. ב-18:30 היינו ליד הבריכה שבה טבלו שני צעירים נחמדים. זו הבריכה העמוקה ביותר שפגשנו היום בטיולנו, והיא שווה סטייה למקום. בתוך דקות מספר נכבשה הבריכה בידי הילדים ואימותיהם. למעלה על הרחבה נחו צעירים אחרים ולידם ציוד פיקניק, והשמחה הייתה רבה. כשהתחיל להחשיך ירדנו לרכב וסיימנו כשלוש שעות נינוחות של טיול קיץ נעים.

יומיים מאוחר יותר לקחתי את בתי ושלושה מנכדיי ויצאנו ב-16:00 מתל אביב. טיילנו לעין חנדק ועלינו בסופו של